افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مبـــاد　　بدین بوم و بر زنده یک تن مــباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم　　از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com　　afgazad@gmail.com

سیاسی	Political

حیات پیاوړی

۲۷ اپریل ۲۰۱۵

کودتا یا سیاسي فاجعه
۲

د ثور د اومي کودتا:

د مخه هم دې ټکي ته اشاره و شوه چې د سرطان کودتا نورو کودتا ګانو ته لاره هواره کړه. خو دا کودتا کله او څنګه پیل شوه. د موضوع د لا روښانتیا لپاره د افغانستان د خلک ډیموکراتیک ګوند غړي فقیر محمد ودان (د افغانستان د خلک ډیموکراتیک او بیا وروسته د وطن ګوند غړي) د "یادي از استاد خیبر" تر عنوان لاندې مقالې یوه برخه را اخلو:

"محمد داوود د خپل طرز فکر له مخې د خپلې ولس مشرۍ په وروستیو کلونو کښې غوښتل چې په شوروي اتحاد باندې د افغانستان اقتصادي او نظامي ځو کلني یو اړخیزې تګلارې او اتکاء ته د پای ټکی کیږدي او د یو سیاسي خوځښت په پایله کښې د پاکستان او ایران سره سیاسي اختلافات حل او د دې هیوادونو او اسلامي او غربي نړۍ سره پراخه اقتصادي اړیکې تامین او ټینګې کړي او د هغوی مالي، تخنیکي او فني پورونه او نورې مرستې تر لاسه کړي. د دې اړیکو پراختیا په تدریج او وخت په تیریدو سره د کابل او مسکو تر منځ دوستانه اړیکې اغیزمنې کړې او د بې باورۍ سبب شوې."

"مسکو ته د محمد داوود د ۱۹۷۷ د اپریل د میاشتې سفر او د لیونید برژنف د شوروِی اتحاد د هغه مهال د مشر سره د هغه لفظي شخړه، د محمد داوود او شوروي مشرتابه تر منځ اختلاف اوج ته ورساوه، چې هیڅ امکان یې نه درلود چې د افغانستان د خلک ډیموکراتیک ګوند په سیاستونو کښې یې انعکاس نه وای پیدا کړی."

د بی. بی.سی راډیو د برنامو لړۍ «افغانستان په شلمه پیړۍ کښې» دې پایلې ته رسیدلې چې:

"ولسشمر داوود خان عربي شتمنو هیوادونو لکه لیبیا، کویټ، سعودي عربستان او مصر همدا ډول یوګوسلاویا، هند او پاکستان ته د خپلو بې سارو سفرونو له لارې د نوو سیاسي متحدینو او د مرستو په لټه کښې وه. د فرید احمد مزدک په وینا دې کوښښونو بالاخره "... مسکو دې ته اړ کړ چې د ټولو لارو چارواو امکاناتو څخه په کار اخستنه د داوود خان رژیم د سقوط لپاره ګام پورته کړي". د دې پایلې تر لاسه کولو وروسته، د فرید احمد مزدک غړ چې د افغانستان د خلک ډیموکراټیک ګوند د سیاسي دفتر غړی او بیا وروسته د وطن ګوند غړی دی، خبرې خپروي چې وایي: "د مسکو له نظره د محمد داوود کوښښونه د هغې سنتي موازنې د ماتولو لپاره وه چې په افغانستان کښې د امریکا او غربي اروپا او شوروي د سیالیو په نتیجه کښې رامنځته شوی وه. او د شورویانو له انده په اصطلاح د دغې "موازنې" ماتول هغه څه وو چې مسکو نه غوښتل. کله چې شوروی د داوود خان له اړخه د یو ګواښ احساس وکړ، د ټولو هغو امکاناتو په کار اچولو چې په لاس کښې یې لرل، کوښښ وکړ د دغو تمایلاتو او حرکت مخه ونیسي. په حقیقت کښې د داوودخان په وړاندې د افغانستان د خلک ډیموکراټیک ګوند د سیاست بدلون ۱۹۷۶ ـ ۱۹۷۵ کال څرګند شو، دا د هم هاغو تغییراتو انعکاس وه چې د داوود خان پر وړاندې د کرملین په سیاستونو کښې را منځته شوي وو."

د ثور کودتا ته زمینې برابریدلو په اړه فقیر محمد ودان د دوه مهمو عواملو یادونه کوي: او د دوه مراجعو له لورې د استـاد میر اکبر خیبر د ترور احتمالي سازماندهی او تر سره کیدل داسې بیانوي:

۱ـ د هغه مهال د رژیم په دننه کښې د افغانستان د خلک ډیموکراټیک ګوند په وړاندې د هغو محافظه کارو عناصرو شتون چې داوود خان ترې خبر نه وه.

۲ـ د شوروی د ګټو ساتونکې بنسټونه او په افغانستان کښې د هغوی سره افغاني تړلې څهرې

ځینې نور لیکوالان د ببرک کارمل د بیوګرافۍ د تشریح پر مهال لیکي چې هغه د افغانستان د خلک ډیموکراټیک ګوند د بنسټ ایښودنې د ورځې را په دې خوا د ګوند مشرۍ ډیر لیواله وه. نو کله چې د داوود خان د رژیم په وروستیو کښې د افغانستان د خلک ډیموکراټیک ګوند د دواړو څانګو (خلق او پرچم) په یو ځای کیدو باندې کار کیده نو د وحدت په صورت کښې باید خیبر د اصلي مشر په توګه سر را پورته کاوه، کوم کار چې د ببرک کارمل نه خوښیده نو ځکه خیبر د کارمل له لورې و وژّل شو.

په هر حال، د میر اکبر خیبر ترور او کودتا ته بهانه جوړه او زمینه برابره کړه. د جنازې په مراسمو کښې د جنازې د ګډونوالو چې ټول د افغانستان د خلک ډیموکراټیک ګوند غړي وو، پارونکې بیانونه او شعارونه ورکړل، داوود خان د احتیاطي اقداماتو په لړ کښې د دې ګوند یو شمیر غړي بندیان کړل. د ثور د کودتا تر سره کونکو او پلویانو د خولې نقل قول دی چې وایي ګوند فیصله کړې وه که په ګوندي ملګرو حمله وشي دوی به د خپل ګوند د غړو په دفاع را پورته کیږي. همداسې و شول کله چې د داوود خان د ولسمشرۍ په دوره کښې د خلک د ډیموکراټیک ګوند غړي بندیان کړل نو د ګوند نور غړي چې له پخوا یې په ملي اردو کښې نفوذ او شتون درلود او د داسې یو مناسب فرصت په انتظار ناست وو د حفیظ الله امین په مشرۍ په کودتا لاس پورې کړ، او د خپلو غړو پواسطه یې د ځان ژغورنې او سیاسی واک د ترلاسه کولو، او د بله پلوه خپلو ټولو سیاسي مخالفینو اوعام ولس د ځپلو لپاره کودتا تر سره کړه. دا داسې یو کودتا وه چې عام ولس خو لا پر ځای پریږده، حتی ځینې ګوندي غړي هم ترې خبر نه وو. ځینې کړۍ په دې باور دي چې د کودتا په جریان کښې په ارګ باندې روسي طیارو د کودتاچیانو په ملاتړ بمباري کړې ده. د دې لیکنې په وروستیو پړاو کښې را ته زما یو دوست چې هغه مهال یې په بګرام هوایي ډګر کښې دنده درلوده داسې و ویل: د ثور میاشتې د مخه یعني لا د حمل په میاشت کښې ۲۰ روسي نوې ماډل طیارې افغانستان د سپارلو تر نامه لاندې د شلو پیلوټانو سره یو ځای راغلې وې. د کودتا په ورځ محل چنار (د افغانستان د هوایي او هوایي مدافع قواو د مرکز) کښې د هوایي قوایو قومانده د روسي سفیر پوزانوف، تره کی او کارمل چې هلته د سید محمد ګلابزوی (د هوایي ځواکون د

مخابري خورد ضابط) او اسدالله سروری په واسطه دلته راورل شوي وه، او د کودتا په ورځ يې د دغو طيارو چې په ارګ يې مستقيما بمباري کوله، قومانده په لاس کښي لرله. ويل کيږي چې په دغو عملياتو کښي يوازې يو افغاني پيلوټ چې غوث الدين نوميده او په ګاګارين مشهور وه ، ونده درلوده او بس.

که د خيبر د مړيني پيښه نه وای را منځته شوی بيا هم کودتا کيدونکي وه ځکه د نور محمد تره کي په وينا دوی د اسد يعنی زمري په مياشت کښي د کودتا پلان درلود. دوی غوښتل چې د دوی انقلاب بايد په اصطلاح د زمري انقلاب په نامه ياد شي (په داسي حال کښي چې ربښتوني ولسي انقلاب لپاره څوک دقيق وخت نه شي ټاکلی).

د ثور د کودتا ناوړه پايلي:

د ۱۹۷۸ ميلادي کال د اپريل په ۲۷ (د ۱۳۵۷ کال د ثور د مياشتي په اومه نيټه) د ثور غوبل په افغانستان کي پيل شو، چې د افغان ولس تلپاتي بدمرغي هم ورسره مله شوه. د کودتا ټول پړاوونه په وژنه سره پيل، داوم او پای ومونده. د کودتا مشرانو د خپل ضد ډيموکراتيک خصلت له مخي، د عقدو پر بنسټ او د افغاني ټولني د سياسی، ټولنيز او فرهنګي حالت څخه د ناخبرئ له امله ډيري ضد ډيموکراتيک کړني تر سره کړي. د انقلاب رهبر (د شرق نابغه) نور محمد ترکي په هيواد کښي د ټولو پخوانيو شتو سياسي ګوندونو د شتون څخه په ډيره سپين سترګی چورلټ انکار وکړ او خپل ګوند يې په ټول هيواد کښي يوازيني فعال سياسي ګوند وباله او د هيواد په سياست کښي يې د هغه د فعال شتون يادونه وکړه. ديکتاتورانه اراده او عمل له همدې ځايه پيل شو. خو د دې تر څنګ يې بيا په غير مستقيم او غير آګاهانه توګه د سياسي ګوندونو په شتون اعتراف کاوه او په مختلفو لکه ښي او کيڼ افراطي، لوړتيا غوښتونکی نشنليسټ، اخوانی، اشرار د ارتجاع او امپرياليزم د نوکرانو په نومونو يې د شرعي او مدني محکمې د حکم پرته د نورو ګوندونو د غړو د بندي کولو، بې رحمانه توګه ډول ډول شکنجه کولو او وژلو لاس پورې کړ. د ډيرو غريبو او بې وزله خلکو په اولادنو يې د فيوډال او بورژوا د زامنو نومونه کيښودل. د ثور د کودتا د معرکې په اصطلاح "اعلی سر قوماندان" حفيظ الله امين د خپلو ګوندي غړو په يو غونډه چې د کابل پولی تخنيک کښي جوړه شوې وه وويل چې "که با ما نيست از ما نيست" څوک چې له موږ سره نه وي هغه زموږ او د انقلاب دښمن دي، و يې پيژنی او و يې ځپئ! (دا خبره د هغه وخت د کابل پوهنتون د پينتو ځانګي يو محصل آصف بهاند چې په دغه غونډه کښي يې ګډون کړی وه، کړې وه). د رژيم مشرانو د خپلو بې وخته طرحو او ناوړه کړنو په پايله کښي ولس د ځان پر وړاندي را وپاراوه او ولس چې په تنګ شو نو په جنګ شو او د هيواد په هره برخه کښي ولسي پاڅونونه پيل شول. په ډير لږ وخت کښي د تره کي دولت د ولسونو په محاصره کښي راغی. کودتاچيان او د هغوی بهرنی ملاتړی سخت وار خطا شول (په دې منځ کښي د وفادار شاګرد حفيظ الله امين له خوا د خپل استاد تره کي په خوله بالښت کيښودل شو او د چارو واګي يې په خپل لاس کښي ونيولي، چې د موضوع د نه اوږدولو او لنډون په خاطر په هغه بحث نه کوو).

پورته يادو شوو پيښو د ۱۳۵۸ لمريز کال جدی د شپږم يا د شوروي اتحاد مستقيم تيري ته لاره هواره او بهانه جوړه کړه. د يوه مرموز حرکت په پايله کښي د هيواد برحال ولس مشر د شوروي ځواکونو له خوا و وژل شو. ببرک کارمل يعني هغه ولسمشر چې د شوروي ځواکونو په مرسته او ټانکونو سپور افغانستان ته راوړل او د واک په ګدۍ کښينولی شو (ما په خپله په هماغه ماښام د ببرک کارمل غږ لمړی ځل د يو بهرني راديو يعني دوشنبه راديو څخه واوريد، خو نورې رسنی وايي چې لمړی د ببرک کارمل غږ د تاشکند له راديو څخه خپور شو چې د امين د دولت د سقوط او د هغه پر وړاندي د پاڅون خبرې يې کولي). د واک پر ګدی تر کښيناستو وروسته ببرک کارمل بيا و ويل چې د شوروي اتحاد ځواکونو يو څو قطعې د پخواني حکومت په بلنه افغانستان ته راغلي (يعني د هغه چا په بلنه چې بلونکی يې و واژه ـ دا په خپله يوه معما ده). ببرک کارمل په يو ويډيويي کليپ کښي د وطن پالنې معيار د شوروي اتحاد سره دوستی

ته په وفاداری کښي بولي او دا هغه څه وو چي د افغانستان په ځير يوه عنعنوي، مذهبي او خپلواکی خوښوونکي ټولنه کښي د ولس او دولت تر منځ واټن لا زيات کړ.

د سرې جګړې سيالو ځواکونو هم د فرصت څخه د ګټي اخستلو په نيت د شوروي اتحاد په خلاف په حرکت راغلل او د جهادي تنظيمونو ملاتړ ته چي واګي يې د نورو په لاس کښي وې، را ودانګل. په هيواد د بهرني تيری پر وړاندې جګړې ډير زور واخست. او د جنګي وسايلو او امکاناتو له نظره د کوټک او ټوپک د کچي څخه د سکاډ او سټينګر سطحي ته لوړ شو. هرې لورې ته د هر لحاظه ډير جنګي تلفات اوختل خو د ولسي وګړو تلفات، تاوانونه او ستونزې تر بل هر چا ډير او بې اندازې زياتيدل.

د بله پلوه د جګړې ختمولو او سولي رامنځته کولو لپاره په نړيواله کچه هلي ځلي پيل شوې او د ۱۹۸۷ کال په نيمايي کښي مسکو د افغانستان څخه د خپلو ځواکونو د ايستلو په اړه خپل سياسي تصميم و نيو، او د مذاکراتو پر فضا يو نوی وضعيت حاکم شو. د شوروي اتحاد د هغه وخت مشر چي د افغانستان جګړه يو «يو ويني څځيدونکي زخم» ته ورته ښودلی وه، اعلان وکړ چي که چيرې د ژنيو خبرې اترې نتيجي ته و نه رسيږي، بيا هم دوی حاضر دی خپل ځواکونه په يو اړخيزه توګه له افغانستان څخه و باسي. د افغان رژيم په مشرتابه کښي هم يو بل بدلون راغی يعني دا چي د ببرک پر ځای ډاکتر نجيب د دندې د ادامي لپاره غوره کړی شو. بالاخره، د ژنيو توافقات د يو لړ مراسمو په لړ کښي د افغانستان او پاکستان د بهرنيو چارو د وزيرانو له لوري، چي د افغانستان د مجاهدينو له خوا پکښي هيڅ ډول استازيتوب نه وه شوی، د ملګرو ملتونو د استازو په حضور چي د امريکا او شوروی دولتونو استازي (د قرارداد د تضمينونکو په توګه) هم حاضر وو د ۱۹۸۸ ميلادي کال د اپريل د مياشتي په ۱۴ نيټه د ژنيو ترون د ژنيو په ښار، د ملګرو ملتونو په اروپايی مقر کښي، لاسليک شو او روسانو په ۱۹۸۹ کال د فبروری په مياشت کښي له افغانستان څخه پښي سپکي کړې.

د ډاکتر نجيب الله د رژيم په وړاندې د شهنواز تني او ګلبدين حکمتيار ائتلافي کودتا (د حوت ۱۶، ۱۳۶۸ کال)

د پرچميانو او خلقيانو تر منځ اختلافات د شهنواز تني د ناکامي کودتا وروسته نور هم پياوړی شو، چي په دې اړه د نبي عظيمي په کتاب «اردو در سه دهۀ اخير» کي معلومات ورکړل شوي دي، چي څنګه پرچميانو له خپلو خلقي سيالانو غچ واخيست. دا کودتا په خپل ذات کښي ډيره عجيبه کودتا وه. يو دا چي دا کودتا د يو ګوند د بيلو بيلو شاخو د غړو تر منځ د سياليو په نتيجه کښي را منځته شوه او بله دا چي کودتا کونکو ترکيب هيودوال، نړيوال او د اسلامي ګوند ځيني غړي چي د کودتا د جريان په اړه ورسره مشوره نه وه شوي هک پک کړل. خو کودتاچيانو ماته وخوړه. د دې کودتا په اړه بل په زړه پورې ټکي دا دی چي داخلي کودتاچيان او د رژيم مدافعين دواړه لورې زياتره د هيواد د لويي پکتيا سره تړاو درلود او بل دا چي ماران سره د يو بل ياران شول يعني دا چي اسلامي ګوند د کودتا مرسته اعلان کړه.

د بنين سيوان په طرحه کودتا (۱۳۷۱)

د ژنيو د ترون پر بنسټ د شوروي اتحاد پوځي ځواکونه له افغانستان څخه ووتل خو جګړه پای ته و نه رسيده. د جګړې د ختم لپاره د ملګرو ملتونو په منځګړتوب د يو متبادل او ټولو اړخونو ته د منلو وړ يو نظام رامنځته کولو لپاره خپلو هلو ځلو ته دوام ورکړ چي بيا وروسته د بنين سيوان د طرحي په نامه ياده شوه. طرحه د يوه پنځه فقره ايز پلان په بڼه تياره شوه. طرحه دا وه چي د افغانستان دولت به د چارو واګي د يو لنډ مهال لپاره يوه منځګړې ناپييلي ډلی ته سپاري او بيا به دا ډله د ټولو اړخونو تر منځ د ټاکنو تر سره کيدو لاره هواروي. خو د طرحي عملي کيدو د مخه په نوموړې طرحه د نجيب الله په دولت کښي شاملو ځينو کړيو او د مجاهدينو ځينو ډلو چي د نظار شورای يې مشري کوله او بيا د

شمال ائتلاف په نامه یادیده. "د هیواد د شمال پوري اړوند یو ازبک جنرال محمد اعظم ما ته د یو ملاقات پر مهال و ویل چي په دغه جوړ جاړي کښي د شوروي اتحاد له خوا د هیواد د ولسمشرۍ د اوسني لمړی مرستیال ستر جنرال دوستم او د غرب له لورې د نظار شورا د مشر احمد شاه مسعود له لورې استازیتوب کیده" د جبل السراج په سیمه کښي د ټولو ذیدخلو او ذینفعو اړخونو په ګډون یوه شریکه غونډه وکړه چي هم د نجیب د دولت د سقوط سبب شو او هم یې د بنین سیوان د طرحي د عملي کیدو نسخه په نطفه کښي خنثي کړه او د یو لړ چټکو اقداماتو په لړ کښي یې واک په خپل لاس کښي و نیو. (ډاکتر نجیب په کابل کښي د ملګرو ملتونو دفتر ته پناه یوړه خو کابل ښار ته د طالبانو د تحریک داخلیدو سره سم هغه په لمړۍ شپه د ملل متحد له دفتره را و ایستل شو او په مرموزه توګه د یوې قانوني محکمي د فیصلي پرته و ځړول شو او دا مهال ملګرو ملتو د هغه څخه حفاظت و نه کړ). د جهادي ګوندونو تر منځ د سیاسي ډیر او لږ واک پرسر داخلي جګړو پیل، د کابل د زرګونو ښاریانو د وژلو، بې کوره کیدلو او هم د کابل د ښار د ویجاړیو او ړنګیدو او ټولو شخصي او دولتي شتمنیو د لوټ او تالان سبب شو.

په ټول هیواد کښي ملک الطوایفي مسلطه شوه،. هر ستر او کوچنی قومندان د څو کلونو لپاره د یو سیمي خپل سری چاراوکی جوړ شو او د افغانستان ټولي ملي او شخصي شتمنۍ لوټ او تالان شوې. د سیاسي شنونکو او زیاترو عامو وګړو په باور دا پیښي د جهاد برې نه بلکه یوه توطئه بلل کیږي. د جهاد فرضیت او تقدس پر خپل ځای او د مخلصو مجاهدینو قربانۍ د ستاینې وړ او نه هیردونکي دي خو د جهاد په نوم سوداګري، د وطن ړنګول او پلورل، د هیوادوالو وژل او سپکاوي هیڅکله او هیڅ چا لپاره د منلو او توجیه وړ نه دي. کوم شي چي په دې بهیرونو کښي زړه پوري دی هغه دا دی چي د تني او د بنین سیوان په طرحه د کودتاګانو پر مهال دوه سرې ارتجاع سره لاسونه یو او د ولس کړاونه یې و غزول او د ولس په زخمونو یې د مرهم او پټۍ لګولو پرځای د هغوی په زخمونو مالګي و پاشلې.

ارزونه:

د دې مطالعي څخه دا پایلي تر لاسه کیږي.

لمړی) کودتا کیدای شي سپینه وي یا توره خو پایلي یې تورې، بدمرغه او د ربړونو او کړاونو ډکي، تباه کونکي او ویجاړونکی وي ځکه چي دا د یو څو اشخاصو او کړیو د ناروا واک او غوښتنو تر لاسه کولو او سر ته رسولو لپاره تر سره کیږي، نه د ولس د روا حقوقو تامین او سوکالۍ د ترلاسه کولو او خوندي کولو لپاره. ولس په ټول بهیر کښي ګډون نه لري. نو چي ولس پکښي ګډون نه لري د حقوقو تامین او سوکالي یې هم نه مطرح کیږي. کودتایي طرحي چي هر څه وي خو د دغو پورتینو یادو شوو پیښو ناوړه پایلي زمونږ د ولس د سترګو پر وړاندې پرتي دي. هغو ته تور، سپین، سور او یا بل رنګ ورکول اوس هم د ولس د تیر ایستلو لپاره مذبوحانه کوښښ ګڼل کیږي.

دوهم) د علمي ارزوني په رڼا کښي ګورو چي دې هرې پیښي په خپل بطن کښي خپل او د ټولني ضد عناصر او غمیزي او ناورینونه زیږولي دي او هیڅ مثبته لاسته راوړنه یې نه درلوده.

دریم) څرګنده ده چي د دې ټولو فجایعو لوبغاړي د هیواد او ټولني تر ټولو زیات آګاه او تعلیم یافته وګړي وو او د ژوندیو شواهدو پر بنسټ د کړکیچ اصلي عاملین هم همدوی بللی شو. په دغو کړکیچونو کښي د شاملو اشخاصو او کړیو له خوا د ځان څخه د دفاع په خاطر هر ډول ماجرا جویي او لجاجت او ځان د سپیناوي کوښښ نه زمونږ د ولس او هیواد ستونزې حلولای شي، نه پرې ځوک له ولس او هیواد پر خلاف تر سره شوي جرمونه پټولای، نه پرې برآت اخستلای او نه د چا قناعت تر لاسه کولای شي، بلکه کولای شي زمونږ کړاونه او د لسیزو غمیزه لا اوږده او ژوره کړي. د لجاجت پر ځای د شهامت څخه کار اخستل، په خپلو ناوړه کړنو مردانه وار اعتراف او ولس ته مراجعه د

نارينتوب، ځوانمردئ او صداقت په معنا او د ټولو اړخونو تر منځ د ګډ کار او ملي موخو ته د رسيدو او هيواد ژغورنې لپاره لاره پرانيزي او د باور چاپيريال را منځته کوي. د ټولو افغانانو څخه د همداسي يو شهامت هيله کيږي.
د دغو بدمرغو او خاينانه بهيرونو او د هغوی د ناوړه پايلو څخه دفاع يو ناپوهي او پر هغه ټينګار يو ستره ملي جفا ده.
البته د فجايعو رامنځته کونکو ته د لجاجت په صورت کښي ولسي عدالت اړين دی. د فجايعو د قربانيانو له پاره د ستري بدلي اولادونو لپاره يې د پوهي، آګاهی په رڼا کښي د سالم حرکت او مبارزې، روښانه او ځپلواکه راتلونکي هيله لرم.
يادونه: په متن کښي د مآخذ د يادوني او تخنيکی ستونزو له امله د مآخذ د بيا يادوني څخه صرف نظر شوی دی.
پای